

MARIA BERNADES I GUARDIOLA

(Tàrraga, 3 de juliol de 1900 - Viladecans, 10 de desembre de 2000)

Maria Bernades i Guardiola va néixer a Tàrraga el 3 de juliol de l'any 1900. Va ser la filla gran dels esposos Jaume Bernades i Virgili i Antònia Guardiola i Castellà. El pare, Jaume Bernades, nascut a Tàrraga el 1876, era fuster de professió. La mare, Antònia Guardiola, nascuda també a Tàrraga el 1877, es dedicava a les tasques de la llar. Tingueren sis fills: Maria, Rosa (1903-1933),³⁵ Marià (1905),³⁶ Pilar (1910), Josep (1914) i Antònia (1916). La família vivia en un modest immoble del carrer de Sta. Maria, número 10.

Durant el primer decenni del segle XX, Tàrraga visqué una època de bonança i de creixement econòmic i demogràfic, que s'estrucaria a partir de l'any 1914, quan les obres hidràuliques del riu Noguera Pallaresa, endegades per la companyia La Canadenca anys abans, quedaren paralitzades.³⁷ S'iniciava una època d'estancament econòmic i demogràfic que repercutiria ostensiblement en la població, i foren moltes les famílies que, empeses per les urgències, hagueren d'enviar els fills a cercar treball en altres contrades. Entre els anys 1916 i 1920, la ciutat enregistra una pèrdua de 163 habitants.³⁸

Com altres noies de similar condició, Maria Bernades, a l'edat de disset anys, fou enviada a casa d'uns rics fabricants de Sabadell per exercir les funcions de dama de companyia d'una senyora gran i mancada de salut, a la qual hagué de vetllar. En aquella casa, un dia va tenir una revelació que marcava el seu futur. La imatge d'una cerimònia baptismal se li reproduí en somnis i ella es veié ocupant el paper de la comadrona que subjectava el nadó enfront la pila baptismal.³⁹ Va ser aleshores quan decidí a què volia dedicar-se professionalment i demanà el permís patern per anar a estudiar a Barcelona. Però sola no la hi deixaren anar. Una germana, la Rosa, volia estudiar Magisteri, i va ser aleshores que els pares decidiren fer-les estudiar i, consegüentment, deixar-les marxar plegades a la gran ciutat. La Rosa tenia disset anys i la Maria en tenia vint quan es traslladaren a Barcelona per realitzar les proves d'accés universitari a l'Escola del Treball. En el cas de la Maria, un cop les hagué superades passà a l'Hospital Clínic,

**Maria Bernades
Guardiola**
(anys 40).
Del FPFSG.

³⁵ Esquela mortuòria de Rosa Bernades i Guardiola, *Crònica Targarina*, 10-4-1933, pàg. 5

³⁶ Segons el Padró d'Habitants de Tàrraga de 1915, al FM de l'ACUR. Marià Bernades, en canvi, no apareix en el padró de 1920, ni en els següents, fet que fa suposar una mort prematura.

³⁷ Tàrraga, situada en un nus estratègic de comunicació, tenia la condició privilegiada de ser punt d'enllaç en els intercanvis entre Barcelona i la muntanya lleidatana. Les grans obres hidràuliques iniciades per les empreses Fuerza y Riegos del Ebro (La Canadenca) i Energía Eléctrica de Cataluña per aprofitar els salts d'aigua dels rius lleidatans per a la producció d'energia elèctrica s'iniciaren l'any 1911 i varen tenir una incidència molt important en el desenvolupament de la ciutat urgellenca.

³⁸ CREUS VERNI, Jordi. *L'Impacte demogràfic, social i etnològic de la immigració a Tàrraga (1874-1930)*. Ajuntament de Tàrraga, Tàrraga, 2013, pàg. 126.

³⁹ En els batejos era costum que la comadrona, per tenir més ofici que els pares inexperts, en la cerimònia fos l'encarregada de portar el nadó en braços. Testimoni de Maria Teresa Solina i Bosch.

**Maria Bernades,
el dia de
la seva comunió
(principis anys 10).
Del Fons Personal
Familiars Solina
Bernades.**

on cursaria els estudis de la que seria llur professió durant gairebé cinquanta anys. Va finalitzar els estudis d'obstetrícia l'any 1924 com a primera de la seva promoció.

Un cop acabats els estudis, la intenció de Maria Bernades era quedar-se a viure a Barcelona, però per a això necessitava una feina com a llevadora al Clínic. A causa del brillant expedient acadèmic, a Maria Bernades se li oferí l'oportunitat de tenir una plaça fixa i amb propietat al mateix Clínic. Va estar-hi cinc anys de titular, amb molta feina i poques hores lliures. El 1926, i mentre esperava la vacant, ja que totes les places eren cobertes, una persona la informà que a Viladecans hi havia feina de llevadora, perquè s'esperava que el poble creixés molt a partir d'ales-

hores. Fou així com la Maria, després de fer un viatge a Viladecans, acceptà i es va presentar a les oposicions per optar a la plaça. Sempre podria agafar l'autobús i fer un tomb fins a Barcelona, va pensar. Buscà casa de lloguer i en va trobar una en condicions al carrer de les Sitges. No foren, precisament, uns inicis fàcils.

La casa que havia llogat era una casa petita i senzilla, però l'aiguat de Sant Ramon de 1926 va fer que la riera de Sant Climent es desbordés i moltes cases al voltant de la riera van quedar negades i plenes de fang.⁴⁰ Des del 31 d'agost fins que la Maria va tornar a Viladecans el fang es va solidificar, i això va fer que la Maria pensés que la casa que havia llogat no tenia rajoles al terra –segurament no totes les cases dels primers anys del segle XX estaven enrajolades– i que tan bon punt fos possible, si la feina anava bé, es canviaria a una altra casa amb millors condicions. Amb el temps i a força d'escombrar va descobrir les rajoles.

La Maria va començar a treballar a Viladecans com a titular de la plaça de llevadora el dia 21 de desembre de 1926. A primers de gener de 1927, va ajudar a néixer al carrer del Raval el primer viladecanenc dels molts que ajudaria a venir al món. Precisament aquesta primera feina la va fer molt a prop d'on havia viscut el que després seria el seu marit, l'Isidre Solina Bosch, viladecanenc de soca-rel.⁴¹ El festeig amb l'Isidre no va ser fàcil, ja que la Maria era una dona que vivia sola

⁴⁰ A Viladecans es va parlar durant molts anys de l'aiguat de Sant Ramon. A la pàgina 6 del diari *La Vanguardia* del dia 3 de setembre de 1926 hi hem trobat la crònica d'aquell desastre, i la transcrivim a continuació. «*El temporal en Viladecans. Las aguas causan enormes daños materiales. El pasado temporal ha dejado también sentir sus efectos en esta población de Viladecans y su término. El formidable aguacero, llenando el cauce de la riera llamada de Viladecans, hizo que las aguas rebasaran los márgenes de ésta, desbordándose junto al puente situado en la carretera de Barcelona - Tarragona, e invadiendo parte del pueblo, con ímpetu arrollador. La plaza Mayor y calles Mayor y de Prat de la Riba, quedaron totalmente inundadas, alcanzando las aguas más de un metro de altura. En la casa número 16 de la carretera, propiedad de doña Concepción Andreu, vecina de Barcelona, y habitada por doña Rosa Gorgas, de 55 años, las aguas, al invadir el edificio por la parte delantera y por la trasera, alcanzaron una altura de diez palmos. La inquilina de dicha casa, al intentar abrir la puerta recayente al patio, para salvar las gallinas que tenía en los corrales, fue arrastrada por las aguas. Varios vecinos acudieron en su auxilio, salvándola de una muerte segura. La casa lindante con la referida, o sea la que lleva el número 19 de dicha carretera, fue derrumbada totalmente por la fuerza de la corriente, teniendo sus ocupantes tiempo de ponerse en salvo. En la Torre Viala, tras no pocos esfuerzos del vecindario, pudieron ser salvadas varias vacas que eran arrastradas por la corriente. El horno propiedad de don Sebastián Sanejats, situado en la Plaza, sufrió grandiosos perjuicios, llevándose la corriente el pan elaborado, las artesas y la harina almacenada. También destrozaron las aguas una carnicería situada en dicha plaza, llevándose un cajón donde el dueño guardaba el dinero, desapareciendo unas 4.000 pesetas. El vecindario tuvo que intervenir para evitar que el dueño, desesperado ante su ruina, se suicidase. En la Granja Cunillera, situada en el torrente Ballester, los destrozos ocasionados por las aguas fueron incalculables. Murieron más de 300 aves de corral. La fábrica conocida por «El Fonollar», situada en las afueras de la población, que se dedica a la elaboración de sedas, sufrió enormes perjuicios, habiendo quedado en estado ruinoso. La corriente derribó paredes y tabiques, atravesando el edificio. Los talleres y despachos quedaron inundados, creyéndose que pasará mucho tiempo antes de que puedan reanudarse los trabajos. Las pérdidas son enormes. El convento de los Hermanos de San Gabriel, quedó también inundado por completo. La carretera de San Climent está totalmente interceptada. El paso por el puente de la carretera se ha reanudado hoy, pero con grandes precauciones, pues las aguas han dejado sus estribos casi al descubierto, habiendo tenido que ser apuntalados. Los vehículos se ven obligados a circular al paso. No hay apenas vecino que no haya experimentado los desastrosos efectos del temporal. Hoy continúa la extracción del agua acumulada en los edificios, habiendo quedado arrasados los campos, y, por lo tanto, pérdidas las cosechas. La fiesta mayor, que debía celebrarse el día 8 del corriente, ha sido suspendida por el Ayuntamiento. Las pérdidas sufridas por el temporal en Viladecans son enormes.*»

⁴¹ Isidre Solina i Bosch (Viladecans, 1883-1980) era fill de Bernat Solina i Canals i de Josepa Bosch i Blancafort, i carrosser de professió, segons el certificat de matrimoni d'Isidre Solina i de Maria Bernades. Document cedit pels familiars de Maria Bernades i que pertany al Fons Particular de la família.

⁴² La petició formal d'Isidre Solina als pares de Maria Bernades de la mà d'aquesta, va ser enregistrada a la *Crònica Targarina* del 15 d'octubre de 1927, dins la secció «De Societat», pàg. 6.

i a més no tenia família a Viladecans. En aquella època, no era ben vist que una dona en les seves circumstàncies mantingués una relació formal amb un pretendent. Per solucionar-ho calia trobar un lloc i persones de confiança del poble que fossin ben vistes. La Maria va demanar permís a la gent de Cal Pinet –lloc on anys després hi va haver el bar Ramblas– per tal de poder parlar amb l'Isidre, quan la feina ho permetia.

L'Isidre feia anys que, juntament amb el seu pare Bernat i la seva germana Maria, s'havia traslladat des del carrer de la Poca Farina a l'altre costat de la riera, a tocar de la masia de Can Cargol. En aquest lloc, ell i son pare van aixecar casa pròpia i una fusteria, que bàsicament dedicaven a la construcció de carros. Abans de casar-se, l'Isidre i la Maria van fer construir la primera planta de la casa per anar a viure-hi en parella. Es van casar el dia 19 de gener de 1928,⁴² i van tenir una filla, la Maria Teresa.⁴³ Segurament Viladecans no era un poble gaire encisador aquells anys, ja que el pare de la Maria, en Jaume Bernades, va comentar el primer cop que va anar-hi que «si mai em perdia que no em busquessin a Viladecans».⁴⁴

La transformació soferta pel petit poble rural que era el Viladecans de començament del segle XX es comprendrà bastant bé amb les xifres estadístiques que fan referència a l'evolució de la població. La industrialització és tardana: no es desenvolupa fins ben entrat el segle XX. Els fets més importants són: l'establiment a Gavà, l'any 1920, de la factoria Roca Radiadors,⁴⁵ que aviat es va ampliar cap a terrenys de Viladecans; i la instal·lació el 1925 de la fàbrica de Llevat Premsat, SA.

Amb l'arribada de l'empresa Roca Radiadors, a Viladecans es començava a intuir un creixement que de seguida es feu notar. L'ajuntament, en

previsió, havia de solucionar el tema dels parts, com així ho feu. Primer es creà la plaça de Llevadora; trigaria, però, a entrar en funcionament l'Hospital de Sant Llorenç.⁴⁶ Maria Bernades prenia possessió de la plaça el dia de Santa Llúcia de 1926; l'any 1927, assistia el primer naixement d'una llarga llista que, amb els anys,

Maria Bernades
sostenint a un dels
molts nadons que
ajudà a nàixer
(anys 60).
Del FPFBSB.

⁴³ Maria Teresa Solina i Bernades, filla de Maria Bernades, ens va acollir a la casa familiar de Viladecans el 19 de febrer de 2017, on l'entrevistàrem amb motiu de la gravació del documental *On són les dones targarines?*, que s'estrenà el 6 de maig de 2017 al cinema Majèstic targarí. Acompanyada pels seus fills Vicenç i M. Teresa Castelló i Solina, ens detallà aspectes de la vida de Maria Bernades que hem recollit a l'hora de confeccionar aquesta biografia. A l'edat de 89 anys, la Maria Teresa guarda una memòria prodigiosa i un caràcter afable i sempre atent. Agraïm moltíssim la seva grata atenció i col·laboració, així com també la dels seus fills, Vicenç i M. Teresa.

⁴⁴ CASTELLÓ SOLINA, Vicenç: «Maria Bernades, la senyora Maria», informació extreta de l'article publicat l'11-11-2008 a la pàgina web <http://puntviladecans.blogspot.com.es/2008/11/maria-bernades-la-senyora-maria.html>, visitada per últim cop el 4 de juliol de 2017.

⁴⁵ El 1917, la família Roca i Soler, de Manlleu, va fundar a la població catalana de Gavà una petita farga dedicada a la producció de radiadors de ferro colat per a la calefacció domèstica: Tallers Roca. L'elecció del lloc, a part de la proximitat d'un material (la sorra) necessari per als motlles de les foneries, es justifica per raons geogràfiques, ja que era un lloc proper i ben comunicat amb els grans centres urbans. L'any 1925 van fabricar les primeres calderes de ferro colat i el 1929 van iniciar la producció de banyeres d'aquest material. Aquest mateix any, i un cop acabada l'ampliació de la factoria cap a terrenys de la veïna població de Viladecans, van passar a ser Companyia Roca de Radiadors. Van començar la producció de porcellana sanitària el 1936, ampliant els seus productes a l'aixeteria el 1954.

⁴⁶ La creació de l'Hospital de Sant Llorenç de Viladecans està vinculada directament amb la història industrial de la família Roca. Un d'ells, Martí Roca i Soler, va crear a principis de la dècada de 1950 la Fundació Benéfico-Privada de San Lorenzo (pel patró dels fonadors) amb la intenció de construir un hospital a la població veïna de Viladecans, en terrenys de la seva propietat propers a la fàbrica. La finalitat de l'hospital era, en un primer moment, l'atenció sanitària dels empleats de la fàbrica. La inauguració i benedicció de l'Hospital de Sant Llorenç de Viladecans, va tenir lloc el 21 de juny de 1953.

⁴⁷ Segons el testimoni de M. Teresa Solina en l'entrevista feta el 19 de febrer de 2017.

Carnet sindical de llevadora de Maria Bernades.
Del FPFBSB.

s'inflaria, fins arribar l'any 1969, quan es retirà de la vida laboral. Durant molts anys, la Maria va ser l'única llevadora del poble. Quan va arribar a Viladecans el desembre de 1926, van néixer 36 criatures, però l'any següent quasi es doblà la xifra amb 60 nous viladecanencs. L'índex de població de Viladecans va començar a créixer enormement per aquelles dates mercès a l'arribada de la immigració del llevant espanyol als anys vint. El 1920, hi havia 1.551 habitants; el 1929, 2.178; el 1930, quasi 3.000; i el 1940 s'arribà a 3.803.

En els primers anys a Viladecans, Maria Bernades acudia als parts a domicili, si la partera presentava un estat greu, se la traslladava a Barcelona, però si no presentava dificultat, s'encarregava de portar el nadó al món al mateix domicili. D'anècdotes no en van mancar al llarg de la seva vida laboral; un dels moments més difícils fou quan se li morí una partera a causa de la negativa del marit de traslladar la dona a l'hospital, tot i les insistents recomanacions de la llevadora. Una altra anècdota no tan tràgica vas ser quan un marit molt neguitós pel part de la seva dona l'amenaçà de mort si qualsevol cosa li passava a la criatura; Maria Bernades, mostrant una encomiable rectitud i un caràcter

Maria Bernades Guardiola i Isidre Solina Bosch
(finals anys 70).
Del FPFBSB.

fort en moments de tanta tensió, envià el pare a escalfar aigua a la cuina ordenant-li que de seguida la portés a la cambra de la partera.

Maria Bernades, a banda de la titularitat de Viladecans, també agafà la de Sant Climent, petit poble veí on aleshores no hi havia llevadora i on per anar-hi calia fer-ho amb tartana la major part de vegades. Amb el temps, i a mesura que s'anava fent gran, els desplaçaments els feu amb taxi. No li agradava caminar i només un cop havia sortit d'excursió, quan era jove, amb una colla del seu poble que es feia dir «Encara que ploqui», lema que anunciaven amb una pancarta que sempre portaven a les seves sortides. La Maria es va cansar tant, que mai més no va voler tornar a fer excursions. Ella sempre deia que «a cavall» anava a tot arreu, però caminant, enlloc.

A partir de 1953, les atencions als naixements començaren a realitzar-se a l'Hospital de Sant Llorenç de Viladecans, on Maria Bernades va poder continuar amb la seva tasca, llevat només que deixà d'assistir a domicili. De fet, Maria Bernades no guardaria massa bona experiència de l'època de l'hospital, ja que en ocasions mantingué certes diferències de criteris professionals amb algun membre destacat del personal mèdic. No obstant això, la vàlua professional de la llevadora Bernades sempre va ser molt ben considerada i rebé elogis per part del personal facultatiu.

Maria Bernades, amb els anys, i per problemes de salut, va sofrir diverses intervencions quirúrgiques. En una d'elles, l'operaren del fetge però un cop oberta, els cirurgians comprovaren que el fetge estava sa. Li aplicaren només anestèsia epidural i ella sentia com la intervenien i com els metges deien entre ells: «Aquí no hi ha res». No només això: una mala praxis de l'equip quirúrgic va fer que es deixessin una gasa a l'interior, i la portà durant quaranta anys. Els dolors que sofrí Maria Bernades en tot aquest temps foren habituals.⁴⁷

La senyora Maria es va jubilar als 69 anys amb la satisfacció d'haver complert el seu somni: ser llevadora. Va morir el 10 de desembre de l'any 2000 amb 100 anys al poble que la va acollir professionalment l'any 1926 i on va ser sempre ben rebuda. Encara avui dia, els homes i les dones de Viladecans mostren afecte a la seva memòria quan es creuen pel carrer amb els néts o la filla. L'any 2003, el consistori de Viladecans decidí posar el nom de Maria Bernades Guardiola al CAP del Pla dels Màrtirs del Setge de 1714, en memòria de la seva persona i de la seva tasca a la població.

⁴⁸ CAPDEVILA I CAPDEVILA, Joaquim. *Tàrraga (1898-1923): Societat, política i imaginari*, pàg. 583-591.